

Česká republika
USNESENÍ
Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Musila, soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy a soudce Jana Filipa o ústavní stížnosti **Mgr. Ing. T. V.**, zastoupené Pavlem Uhlem, advokátem se sídlem v Praze 5, Kořenského 15, proti rozsudkům Nejvyššího soudu ze dne 2. 10. 2018, č. j. 22 Cdo 5166/2017-440, Městského soudu v Praze ze dne 5. 9. 2017, č. j. 35 Co 227/2017-392, a Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 11. 1. 2017, č. j. 12 C 70/2016-360, za účasti **Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 3** jako účastníků řízení, a dále **Správy železniční dopravní cesty**, státní organizace, se sídlem v Praze 1, Dlážděná 1003/7, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

Ústavní stížnost a návrh s ní spojený **se odmítají.**

Odůvodnění:

Stěžovatelka spolu s dalšími osobami („jejím kolektivem“) obsadila v listopadu 2014 delší dobu neužívaný objekt – bývalou plicní kliniku na adrese Jeseniova 786/60, Praha 3 (dále jen „klinika“), který byl ve vlastnictví České republiky a správu kliniky vykonával Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Poté, kdy vlastník zjistil, že klinika je nelegálně obsazena, nechal ji dne 9. 12. 2014 Policií České republiky vyklidit. Následně, dne 2. 3. 2015, byla mezi stěžovatelkou (jelikož její kolektiv neměl právní subjektivitu) a vlastníkem uzavřena smlouva o výpůjčce, na základě které mohla stěžovatelka užívat kliniku za účelem provozu autonomního centra. Smlouva byla uzavřena na dobu jednoho roku – s tím, že může být prodloužena vždy o jeden rok; maximální doba výpůjčky byla sjednána na osm let. Smlouva rovněž obsahovala v čl. IV rozvazovací podmínku, podle které mohla zaniknout dříve než uplynutím sjednané doby, za předpokladu, že přejde příslušnost k hospodaření s klinikou na jinou organizační složku státu. Vlastník kliniky po uplynutí prvního roku její výpůjčky smlouvu neprodloužil, stěžovatelka však užívala s dalšími osobami kliniku dále.

Dne 8. 3. 2016 byla u Obvodního soudu pro Prahu 3 podána žaloba o vyklizení kliniky. Dne 5. 10. 2016 byla mezi Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových a Správou železniční dopravní cesty (dále jen „vedlejší účastnice řízení“) uzavřena smlouva, na základě níž přešla příslušnost k hospodaření s klinikou na vedlejší účastnici řízení.

Obvodní soud pro Prahu 3 rozsudkem ze dne 11. 1. 2017, č. j. 12 C 70/2016-360, uložil stěžovatelce povinnost vyklidit kliniku a předat ji do jednoho měsíce od právní moci rozsudku vedlejší účastnici; zároveň rozhodl o nákladech řízení. Nalézací soud dospěl k závěru, že žaloba je důvodná, neboť byla naplněna rozvazovací podmínka smlouvy o výpůjčce (byla změněna příslušnost k hospodaření s klinikou) a smluvní vztah založený smlouvou zanikl.

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 5. 9. 2017, č. j. 35 Co 227/2017-392, potvrdil meritorní výrok rozsudku nalézacího soudu a změnil nákladový výrok tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení; zároveň stejně rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Odvolací soud dospěl k závěru, že stěžovatelčino odvolání není důvodné. Smluvní vztah založený smlouvou o výpůjčce zanikl uplynutím doby jednoho roku dne 2. 3. 2016, od té doby užívá stěžovatelka kliniku bez právního důvodu, neboť smlouva nebyla prodloužena – k tomu by bylo nutné právní jednání obou účastníků smlouvy. Odvolací soud jen korigoval závěr nalézacího soudu: jelikož nebyla smlouva prodloužena a smluvní vztah zanikl, nemohla být naplněna rozvazovací podmínka podle čl. IV. smlouvy o výpůjčce.

Nejvyšší soud zamítl stěžovatelčino dovolání rozsudkem ze dne 2. 10. 2018, č. j. 22 Cdo 5166/2017-440, jako přípustné, nikoli však důvodné, a rozhodl o nákladech dovolacího řízení. Dovolací soud zejména uvedl, že stěžovatelka musela objektivně a při zachování obvyklé opatrnosti počítat s tím, že smlouva o výpůjčce nebude prodloužena a bude muset kliniku vyklidit, neboť smlouva byla sjednána na dobu jednoho roku bez nároku na její prodloužení. Ze zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o majetku státu“), ani z čl. 11 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) nevyplývá, že by fyzická či právnická osoba měla nárok na to, aby jí stát nebo jeho organizační složka přenechal do užívání hmotnou věc nebo její část, kterou dočasně nepotřebuje k plnění svých funkcí nebo jiných úkolů v rámci své působnosti nebo stanoveného předmětu činnosti. Stěžovatelce nesvědčí soukromé právo užívat kliniku a výkon práva vedlejší účastnice řízení žádat o vyklizení kliniky užívané bez právního důvodu není zneužitím práva či jeho výkonem v rozporu s dobrými mravy.

Proti rozsudkům Nejvyššího soudu, městského soudu obvodního soudu se stěžovatelka brání ústavní stížností podanou dne 15. 10. 2018 a navrhuje jejich zrušení; zároveň navrhuje odklad jejich vykonatelnosti podle § 79 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Stěžovatelka namítá rozpor napadených rozsudků s principem, že nikdo nemůže získat právní výhodu (nebo) právo v důsledku svého protiprávního nebo nepoctivého jednání, a dále s principem, že vlastnictví podle čl. 11 odst. 3 Listiny zavazuje. Zejména namítá, že od počátku obranu nepojímala jako vykonstruování svého subjektivního práva, ale pouze jako dočasnou a kontextem podmíněnou překážku výkonu práva vedlejší účastnice řízení. Obecnými soudy potvrzený koncept absolutní autonomie vůle vlastníka kliniky neprodloužit smlouvu o výpůjčce je podle stěžovatelky nepřijatelný. Je-li volba mezi dvěma právními možnostmi (prodloužit – neprodloužit) motivována právně zakázaným motivem, lze výkon práva odepřít. Stěžovatelka nesouhlasí se závěrem, že porušení povinností při nakládání se státním majetkem s ohledem na ochranu účelnosti a hospodárnosti nemůže mít dopad do práva kontrahentů. Pravidlo, že vlastnictví zavazuje, se nevyčerpává jen dodržením povinností podle zákona o majetku státu, ale může vstupovat i do civilních vztahů a zakládat překážky výkonu práva, je-li uplatněný nárok v příkrém rozporu s principem účelnosti a hospodárnosti. Stěžovatelka v řízení před obecnými soudy poukazovala na skutečnost, že náklady státu s údržbou kliniky by byly nižší, byla-li by užívána, namísto toho, aby ležela ladem a chátrala. Rovněž deklarovala, že provoz autonomního centra omezí na dobu, po kterou nebude nemovitost využívána vlastníkem; obecné soudy se podle ní věci zabývaly nedostatečně a formalisticky.

Ústavní stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou a stěžovatelka je řádně zastoupen advokátem v souladu s § 30 odst. 1 zákon o Ústavním soudu; rovněž není nepřijatelná ve smyslu § 75 odst. 1 téhož zákona, je však zjevně neopodstatněná. Podle čl. 83 Ústavy je Ústavní soud soudním orgánem ochrany ústavnosti a k zásahu do rozhodovací činnosti obecných soudů je povolán výhradně tehdy, nebyl-li z jejich strany dodržen ústavní rámec při rozhodovací činnosti – žádné takové pochybení v projednávané věci nezjistil.

Stěžovatelčina argumentace je především projevem nesouhlasu se závěry obecných soudů; přednesenou argumentací tak činí z Ústavního soudu další instanci obecné justice, kterou není. Kasace napadených rozhodnutí by byla možná pouze v případě excessu při jejich rozhodovací činnosti, nic takového však Ústavní soud v posuzované věci nezjistil. Obecné soudy se meritem věci zabývaly vyčerpávajícím způsobem, učinily dostatečná skutková zjištění, vypořádaly se s argumentací stěžovatelky a dospěly k logickým právním závěrům, které odůvodnily v ústavně konformních mezích.

Předmětem sporu je otázka důvodnosti nároku vedlejší účastnice řízení na vyklizení kliniky, kterou stěžovatelka společně s dalšími lidmi užívá bez právního důvodu. Je tomu tak proto, že užívací titul zanikl ke dni 2. 3. 2016 uplynutím doby sjednané ve smlouvě o výpůjčce ze dne 2. 3. 2015, z níž neplyne povinnost vedlejší účastnice prodloužit stěžovatelce dobu výpůjčky, ani automatické prolongace smlouvy, jak tomu často bývá např. v nájemní smlouvě. Obecné soudy tedy dospěly ke správnému závěru, že stěžovatelka užívá kliniku bez právního důvodu a neoprávněně zasahuje do vlastnického práva jiného.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti zejména poukazuje na to, že výkon vlastnického práva státu ke klinice je v rozporu s dobrými mravy, neboť je pro něj výhodnější, je-li klinika stěžovatelkou a jejím kolektivem využívána, čímž je zabráněno chátrání předmětné budovy. Se stěžovatelkou lze souhlasit jen potud, že je pro stát momentálně účelnější, je-li budova využívána namísto toho, aby pouze chátrala; nelze ovšem souhlasit s jejím extenzivním výkladem čl. 11 odst. 3 Listiny.

Pravidlo, že vlastnictví zavazuje, že nesmí být zneužito na újmu práv druhých nebo v rozporu se zákonem chráněnými zájmy a že jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem, vyjadřuje obecnou prevenční povinnost vlastníka věci předcházet újmě na zdraví, majetku nebo životním prostředí, stejně jako povinnost předcházet excesivnímu výkonu vlastnického práva na úkor (zejména vlastnických) práv třetích osob. Nelze tím ovšem ospravedlnit bezdůvodné okupování nemovitostí ve vlastnictví jiných subjektů. Jak správně obecné soudy uvedly, je nutné respektovat vlastnictví státu, které má obdobný obsah jako vlastnictví jiných fyzických či právnických osob. Jediným rozdílem je výslovná právní úprava zákona o majetku státu, která stanoví zákonné meze pro hospodaření a nakládání s veřejným majetkem ve vlastnictví státu.

Vlastník kliniky, aniž by k tomu měl jakoukoli povinnost, uzavřel na základě autonomní vůle a vstřícně se stěžovatelkou smlouvu o výpůjčce, na jejímž obsahu se smluvní strany shodly. Stěžovatelka proto musela při přiměřené míře obezřetnosti počítat i s možností, že po uplynutí sjednané doby výpůjčky kliniky nebude smlouva prodloužena, a ona tak bude muset kliniku přestat užívat. Navíc vedlejší účastnice řízení opakovaně uvedla před obecnými soudy, že hodlá kliniku začít využívat pro vlastní

účely. Výkon vlastnického práva v podobě užívání kliniky pro účely činnosti vedlejší účastnice řízení však není možný, je-li klinika bezdůvodně okupována stěžovatelkou a jejím kolektivem. Je rovněž pravděpodobné, že počátku užívání kliniky bude předcházet potřebná rekonstrukce objektu, kterou nelze provést, je-li v budově činné stěžovatelčino autonomní centrum.

Podle Ústavního soudu není výkon vlastnického práva spočívající v požadavku na vyklizení bezdůvodně užívané kliniky, kterou chce začít vedlejší účastnice řízení využívat pro vlastní činnost, v rozporu s dobrými mravy ani s čl. 11 odst. 3 Listiny. Nelze tolerovat okupaci cizích objektů bez právního důvodu jen proto, že jsou momentálně nevyužívány – v tom nelze spatřovat meze výkonu vlastnictví. Měl-li by stát v úmyslu sám sebe omezit ve vlastnictví v podobných případech a zlegalizovat takzvaný „squatting“, musel by tak učinit cestou legislativních změn.

S ohledem na vše shora uvedené proto Ústavní soud dospěl k závěru, že rozsudky Nejvyššího soudu, městského soudu ani obvodního soudu nebyla porušena ústavně zaručená práva stěžovatelky; proto na základě výše uvedených důvodů ústavní stížnost mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků usnesením odmítl podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu jako návrh zjevně neopodstatněný.

Domáhá-li se stěžovatelka odkladu vykonatelnosti napadených rozhodnutí podle § 79 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, pro který se Ústavní soud zabýval věcí přednostně, byl by takový postup možný pouze tehdy, jestliže by Ústavní soud ústavní stížnost „přijal“; předmětný návrh má ve vztahu k ústavní stížnosti akcesorickou povahu a nelze jej od ústavní stížnosti oddělit [viz např. usnesení ze dne 13. 1. 1995 sp. zn. IV. ÚS 209/94 (U 2/3 SbNU 313)]. Je-li ústavní stížnost odmítnuta, sdílí návrh na odklad vykonatelnosti napadených rozhodnutí osud ústavní stížnosti.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 30. října 2018

Jan Musil
předseda senátu